

II.
KÖNYVTÁRÜGY ÉS DOKUMENTÁCIÓ
Beszámoló az IFLA hágai konferenciáján rendezett vitáról

Benedek Jenő - Dáczer Éva

Az IFLA 32. ülésén a napirendi pontok között jelentős helyet kapott a könyvtárak és dokumentáció viszonyának kérdése. Az utóbbi évek ülésén Bern, 1962; Szófia, 1963; Róma, 1964; Helsinki, 1965/ a dokumentáció nem szerepelt a nyilvános ülések programján. Tekintettel a téma növekvő fontosságára, jelentőségére, valamint a dokumentációnak a könyvtárhoz és a könyvtárügyhöz fűződő - vitásnak vagy ellentétesnek mondott, de mindenképpen sokrétű - kapcsolatára, a 32. konferencián kiemelkedő helyen, plenáris ülésen "könyvtárügy és dokumentáció" címen került megbeszélésre nagy érdeklődés és élénk vita közepette.

Már az ülés előkészítése során, a megbeszéléseken elhangzott eszmecsereből kitűnt, hogy a könyvtárak és a dokumentáció közti viszony erősen eltér Amerikában, a Szovjetunióban és Európában. Ezért a Végrehajtó Tanács a plenáris ülésre megszervezett egy-egy - lényegében informatív jellegű - előadást az amerikai, a szovjetunióbeli és az európai helyzet ismertetésére egy-egy nagynevű könyvtáros részéről.

A témakör iránti érdeklődésre jellemző, hogy a három összefoglaló előadásokon kívül kb. 20 felszólalás hangzott el és számos publikáció jelent meg ez alkalomra.

Az alábbiakban értékelő és bíráló megjegyzések nélkül ismertetjük a "könyvtárügy és dokumentáció" ülésen elhangzott előadásokat, valamint a leglényegesebb hozzászólásokat, anélkül, hogy a nagyjelentőségű és bonyolult kérdést a konferencia vitájával kimerítettnek és lezártnak tekintenők.

Az európai könyvtárosok álláspontját Herman LIEBAERS, az IFLA egyik alelnöke ismertette.

A kérdés megközelítésénél elsőbbséget tulajdonít az Európára való korlátozásnak, melynek következménye az IFLA és a FID viszonyában megmutatkozott. A két szervezet egészen a legutóbbi időkig sokkal inkább európai, mint nemzetközi, jóllehet az amerikaiak kezdetől fogva résztvettek az IFLA tevékenységében az ALA-n /American Library Association: Amerikai Könyvtáros Egyesület/ keresztül. Az em-

litett korlátozás további következménye a két szervezet közötti kapcsolat negatív jellege, mivel Európában a könyvtárak és dokumentáció közötti ellentét sokkal nyilvánvalóbb - LIEBAERS hozzáteszi: a tegnapi Európában.

Az előadó az ellentét megszületését 1895-től keltezi, amikor a Paul OTLET és Henry LAFONTAIN által alapított Institut International de Bibliographie nevéből a "könyvtár" szó elmaradt. Jóllehet, a formális hiánynál többet jelentett egy olyan probléma tudatosítása, amelynek megoldása többé nem volt egy könyvtár felelősségére ruházható. Viták, véleménykülönbségek keletkeztek, melyek két csoport, egymáshoz való viszonyukban két különálló egység, kialakulásához vezettek. A két csoport tulajdonképpen a szakmai felelősség két különböző koncepciójának volt az eredménye.

A két szervezet között 1935-ben indul meg közeledés az együttműködésre, ekkor határozták el képviselőik kölcsönös cseréjét. 1936-ban GODET, az IFLA akkori elnöke a megnyitó beszédében kifejezetten a könyvtárak és dokumentáció kapcsolatairól szolt. A dokumentációt így jellemezte: ... "specializáció, kurrens események, utilitarizmus, fejlesztés olyan mértékben, amennyire ez intellektuális területen egyáltalán lehetséges ..." Fokozatosan két megoldás vált láthatóvá; a szakmát a két - humán és természettudományos - kultúra közötti ellentét befolyásolta, és a szakmán belül mind a mai napig fennmaradtak a két kultúra különbségéből adódó problémák, az eszmék intézmények formájában jelentkeztek.

Ma azonban a valóságot már nem lehet két szembenálló pólusra korlátozni, nincsenek az egyik oldalon könyvtárak és a másik oldalon dokumentációs központok. Az egyik oldalon állnak az egyre változatosabb típusú könyvtárak, és a másikon olyan tevékenység, amely nem kapcsolódik közvetlenül valamilyen intézményhez. A különbségek - egészen a mai napig - a teljesen eltérő körülményekből származtak. Így például az IFLA munkájában olyan könyvtárosok vesznek részt, akik egyben gyakorló könyvtárosok, míg a FID-ben közreműködők elméletibb jellegű munkáját könnyebben lehet szétválasztani a napi rutintól. Egy intézményen belül az elválasztó vonalat fokozatosan felszámolták.

Kétségtelen, hogy dokumentalisták segítettek a könyvtáraknak realizálni a világban végbemenő változást, mindenekelőtt a természettudományok fontosságát és annak tudatosítását, hogy ez a változás alapvetően érinti a könyvtárakat. Olyan új kifejezések, mint "tájékoztató természettudós" vagy "dokumentációs mérnök", bármilyen meglepőek, mutatják az új gondolkodási irányt, tehát el kell őket fogadni. Meg kell tanulni a műszakiakkal, nyelvészekkel beszélni, hogy a gépek olyan segédeszközökké váljanak a könyvtári világban, amelyek a rutinproblémák megoldásával lehetővé teszik a valódi problémákkal való foglalkozást.

Mindezek alapján érthetővé válik, hogy az UNESCO kulturális főosztályán könyvtári osztály létesült, a természettudományos osztályon pedig dokumentációs csoport.

A két szövetség - IFLA és a FID - között ma csak erőfeszítéssel tudunk valódi különbségeket felfedezni. LIEBAERS nem lát okot arra, hogy a két aspektust miért ne lehetne ugyanazon a szövetségben belül meg tárgyalni, ezért a két szövetség egybeolvadása logikus következménye az általa felvázolt fejlődésnek.

Poster E. MOHRHARDT, az amerikai National Agricultural Library /Országos Mezőgazdasági Könyvtár/ igazgatója azzal a megállapítással kezdte "A könyvtárügy és a dokumentáció kapcsolatai az USA-ban" c. előadását, hogy a dokumentáció és a könyvtárügy közös vonása az információ hatékony megközelítése, azonban módszereik és az általuk nyújtott információ sokfélesége különbséget okoz.

Az Egyesült Államokban a dokumentalisták és könyvtárosok tisztelik egymás munkáját és értékelik feladatuk és céljuk közös voltát. Könnyebb a két terület hasonló pontjait megtalálni és leírni, mint az elmélet és gyakorlat valódi különbségét felfedezni. A helyzet illusztrálására a szakmai szervezetek és a képzés területéről ad általános áttekintést.

A szakmai szervezeteket a két feladat - a könyvtárügy és a dokumentáció - ellátására állították fel. Az American Library Association /Amerikai Könyvtáros Egyesület/, a továbbiakban ALA/ a régebbi, 90 éves. Széles tagsága felöleli az összes típusú könyvtárost, a dokumentalisták, természettudományos tájékoztatási szakemberek, kutatók, adminisztrátorok és könyvtárbarátok valamennyi rétegét. Az Egyesület éppen most állított fel egy új egységet "Információtudomány és Automatizálási Osztály" néven, amely az ALA erőforrásait és figyelmét az automatizálásra és a számítógépekre irányítja. Az új osztály felállítása és fejlesztése az USA-beli könyvtárosok gyorsuló érdeklődését és tevékenységét jelenti a dokumentáció területén.

Az ALA több egysége, így az Association of College and Research Libraries /Kutatóintézeti és Egyetemi Könyvtárak Egyesülete/ foglalkozni fog a dokumentációt érintő programokkal. Az Association of Research Libraries-ban /Kutatóintézeti Könyvtárak Egyesülete/ az USA 72 nagyobb kutatóintézeti könyvtára képviselteti magát, erős automatizálási bizottsággal rendelkezik, több lényeges tevékenysége foglalkozik dokumentációs kérdésekkel. A Special Libraries Association /SLA Szakkönyvtárak Egyesülete/, 1909-ben alakult, uttörő munkát végzett a dokumentáció fejlesztésében, és fejlődése szorosan kapcsolódik a FID kialakulásához Európában.

Az utolsó három évtizedben fejlődött ki a legnagyobb amerikai dokumentációs intézmény, az 1935-ben alapított American Documentation Institute /Amerikai Dokumentációs Szervezet/, amely szakmai otthona lett az erősen specializált dokumentációs szakembereknek. Tevékenységének és fejlődésének megújuló szakaszában van, könyvtári és dokumentációs csoportok közös érdeklődési pontjainak és együttműködési területeinek feltárását kezdeményezi.

Az USA-beli szakmai egyesületek szakmaközi jellegén túlmenően a kutatóintézeti és szakkönyvtárakban is van átfedés a könyvtári és do-

kumentációs feladatok tekintetében. Egy könyvtárat egyidőben lehet tájékoztatói központnak, dokumentációs központnak és könyvtárnak besorolni. Ez hasznos, gyakorlati és szükségszerű jelenség, szolgáltatásuk szétválasztása - akár könyvtárosok, akár dokumentalisták oldaláról - nem kívánatos, hanem elítélendő. A három országos könyvtár - a Library of Congress, a National Library of Medicine és a National Agricultural Library - éppúgy dokumentációs központok, mint könyvtárak. Ez mutatja, hogy mennyire mesterséges az a kísérlet is, amely a nagy tudományos könyvtárakat és a dokumentációs központot el akarja határolni egymástól.

MOHRHARDT megállapítja, hogy elméletileg új kifejezésre van szükség a dokumentációs és könyvtári szolgáltatások közös együttesének megjelölésére.

A Hágában egymást követően megrendezett IFLA és FID ülések, a két szervezet vezetőinek együttes tanácskozása az együttműködés jele, és megfelel az Egyesült Államokban meglévő hasonló törekvéseknek. A két szervezet közötti együttműködés praktikus és szükségszerű, mivel mindkettő végső célja, hogy jobb szolgáltatást nyújtson használóinak. Ezért kívánatos, hogy együttes erőfeszítéseket tegyenek a közös érdeklődési területek és a közös tevékenység megtalálására.

Fel kell azonban ismerni, hogy világszinten különbség fejlődött ki a könyvtárosok és dokumentalisták feladatainak értelmezésében. Bár sok helyen, így az USA-ban a különbség gyakran alig kivehető, vagy mesterkélte, a valódi dokumentációs szolgálat bizonyára tulmegy a hagyományos könyvtári tevékenységeken célját, mélységét és a használók-nak nyújtott egyéni szolgáltatásokat tekintve. Másfelől mindkét diszciplína alapelemei hasonlóak, sőt azonosoknak mondhatók.

MOHRHARDT hajlik arra a látásmódra, hogy a dokumentációt a könyvtárügy továbbfejlődésének vagy kiterjesztésének tekintse. Sokan, akik nem voltak kapcsolatban a könyvtárüggyel, arra hajlanak, hogy a dokumentációról, mint külön diszciplináról, szolgáltatásról és szakmáról gondolkozzanak. Az idő és mindkét terület továbbfejlődése megadja a végső feleletet.

I.P.KONDAKOV, a moszkvai Lenin Könyvtár igazgatója ismertette a "Könyvtár és dokumentáció" c. előadásában a szovjetunióbeli helyzetet. Mindenekelőtt leszögezte, hogy a probléma iránti érdeklődést a tudományos és műszaki információ megnövekedett szerepe idézte elő. Egy modern társadalomban, a tudomány és ipar fejlődése nem képzelhető el jól szervezett dokumentációs és információs szolgáltatás nélkül. Hangsúlyozta, hogy a szocialista országokban a könyvtárosok és dokumentalisták elemezték a tudománynak és iparnak nyújtott információs szolgáltatás tapasztalatait, és ezzel nagymértékben hozzájárultak a problémák megoldásához, továbbá kialakítottak néhány érdeklődésre számot tartó felfogást.

A Szovjetunióban a tájékoztató intézmények rendszerét, a tájékoztató és dokumentációs funkciók ellátását a legkülönbözőbb intéz-

mények széles köre alkotja és végzi. 1952-ben hozták létre az Összszövetségi Tudományos és Műszaki Tájékoztató Intézetet /VINITI/, amely központja lett a világon megjelenő természettudományos és műszaki kiadványok referáló feldolgozásának, továbbá a tájékoztatási munkával és annak gépesítésével kapcsolatos legfontosabb problémák tudományos kidolgozásának. A szovjet tájékoztatási rendszerbe tartoznak az utolsó tíz évben létesült kb. 120 tájékoztatási intézet /szakterületenkénti és földrajzi elhatárolással/, a szakkiadó vállalatok, a folyóirat-szerkesztőségek, műszaki propaganda központok, népgazdasági kiállítások, különböző tudományos-műszaki társaságok. A tudományos és műszaki tájékoztatásnak és dokumentációnak ebben a szerteágazó rendszerében fontos helyet foglalnak el a könyvtárak, különösen pedig a tudományos könyvtárak és szakkönyvtárak.

A Szovjetunióban folyó dokumentációs és tájékoztatási munka fejlődésének két útját vizsgálja: 1. szakmai tájékoztatási és dokumentációs központok /intézetek, osztályok, irodák/ létesítése; 2. különféle intézmények, főképp könyvtárak tájékoztató és dokumentációs funkcióinak bővítése. Mindezek a szervek a legszorosabb együttműködésben tevékenykednek, s így az ország egységes tájékoztatási rendszerét alkotják.

A könyvtár és a dokumentáció fogalmi kölcsönös kapcsolatának elemzése során megállapítja, hogy egyes könyvtári szakemberek és dokumentalisták kiterjesztik - helytelenül - a dokumentáció fogalmát, mindent felölelő egyetemes jelleggel. Tulajdonképpen egyenlőségi jellel tesznek a "dokumentáció" és a "tájékoztatás" fogalmak közé. A Szovjetunióban a "tájékoztatás" olyan értelemben terjedt el, ami kiterjedtebb tevékenységi kört /például olyan tájékoztató források létrehozatalát, mint referátumok, szemlék stb./ foglal magába. Ugy véli, hogy a "tájékoztatás" és a "dokumentáció" fogalmak tartalmának és elhatárolásának kérdése még tisztázásra vár.

A korszerű könyvtár egy bonyolult komplexum, amelyben a tájékoztatás csupán egy részét képezi a könyvtár sokoldalú tevékenységének. Ebben a komplexumban jelentős helyet foglal el és további fejlődés elé néz a könyvtár kulturális funkciója, ami kiváltképpen a szocialista országok könyvtárait jellemző. Ezért a könyvtár és dokumentáció között a határok eltörlése /mind elméleti, mind gyakorlati síkon/ a korszerű könyvtár társadalmi szerepének a szűkítését jelenti. Az erre célzó kísérleteket olykor a könyvtári-bibliográfiai kiszolgálás módszereinek elavulásával magyarázzák. Egyesek úgy tekintenek a könyvtárra, mint "kihalófélben lévő állatfajra". Álláspontjuk megokolására a világon megjelenő kiadványok növekedését és ebből kifolyólag az irodalom rendszeres figyelemmel kísérésének és olvasásának fokozódó nehézségeit, másrészt az információ-keresés gépesítésének és automatizálásának távlatait hozzák fel, amely utóbbi előre meghatározza a könyvtári és dokumentációs funkciók szerves összeolvadását.

KONDAKOV szerint helyesebb azoknak az utaknak a keresése, melyek egyrészt a kiadási tevékenység tökéletesítéséhez, a párhuzamos kiadás korlátozásához, a kiadási formák ésszerűsítéséhez, másrészt a

könyvtári-bibliográfiai tájékoztatási módszerek tökéletesítéséhez vezetnek. Ez utóbbinak elsődrendű feladata lenne a világirodalom állományában való tájékozódáshoz ésszerűbb és operatívabb rendszer biztosítása. A korszerű tájékoztatási rendszer fejlődése - beleértve a világirodalom állományának használatát - annak a szükségére mutat, hogy minden eszközzel erősíteni kell a könyvtárakat, mint a könyvtári-bibliográfiai tájékoztatási módszerek fejlesztésének fő bázisát.

Kétségtelen, hogy a tájékoztatási folyamat gépesítésének és automatizálásának feladatában közösek az érdekek és módszerek mind a könyvtári, mind a dokumentáció vonatkozásában, azonban a gépesítés a könyvtárakban csupán segédlet bizonyos folyamatok elvégzésére. Tökéletesíti, de nem helyettesíti például a bibliográfiai kutatást. Kétkedek N.GRIFFIN amerikai kolléga véleményében, aki szerint a jövő könyvtára "könyvtár lesz könyv, olvasó és könyvtáros nélkül".

A könyvtár és a dokumentáció fogalmának viszonyában a közös vonásokon túlmenően rámutat a különbségekre is. A szakmai tájékoztatási szerv /vagy dokumentációs központ/ fő feladata a tájékoztatási források analitikus feldolgozása, bázis létesítése a kutatók és szakemberek konkrét kérdéseinek megválaszolására. A tevékenység jellemző terminológiája: a "faktográfia" /ellentétben a bibliográfiával/. Másik lényeges tevékenysége a világ publikált és nem publikált irodalmi állományának elemzésére támaszkodva új tájékoztatási források előállítására. A szakmai tájékoztatási szerv végső célja: a kutatót és szakembert szakmai igényének megfelelő speciális módszerekkel készült információval ellátni.

A könyvtár mint tájékoztatási központ az alábbi feladatokat tölti be:

1. a tájékoztatási források állományának szervezése;
2. a világ irodalmi állománya széleskörű használatának megszerzése és ezzel együtt a tájékoztatás könyvtári módszereinek a kifejlesztése /könyvtári katalógusok, kiállítások stb./;
3. a bibliográfiai tájékoztatás valamennyi fajtájának, beleértve a bibliográfiai kiadványok egész rendszerének kialakítása.

Az utóbbi években külön tudományágként fejlődik, és alaptételei tekintetében kialakulóban van a tájékoztatás általános elmélete, melyben a könyvtári szakemberek és bibliográfusok érdekeltek. Azonban az a gyakorlati kérdés is fontos számunkra, hogyan foglal helyet a könyvtár a tudomány és technika vívmányait fejlesztő korszerű intézmények rendszerében. Ennek tisztázására további fő feladat megfelelő formák kidolgozása a tájékoztató szervek és könyvtárak tevékenységének hathatós koordinálására és kooperálására.

Az IFLA ezen ülésének vitája a könyvtárügy és a dokumentáció problémájáról kezdete lehet nemzetközi együttműködésnek a könyvtár-tudomány e fontos részterületén.

Végezetül KONDAKOV a következőket javasolja:

1. valamennyi ország könyvtáros egyesületei és nagy könyvtárai vizsgálják meg tüzetesen a könyvtárügy és a dokumentáció problémáját és összegezzék a könyvtári tájékoztatási munka tapasztalatait;

2. az IFLA Szakkönyvtári Bizottsága és Bibliográfiai Bizottsága dolgozzon ki több évre szóló széleskörű programot a FID-IFLA együttműködés keretében és készítse elő a legközelebbi IFLA ülésre a program megvitatását.

J. VINAREK a "Könyvtárak, bibliográfia és tudományos tájékoztatás a Csehszlovák Szocialista Köztársaságban" című hozzászólásában rámutatott arra, hogy Csehszlovákiában tudatában vannak a tudományos és műszaki haladás által a tudományos tájékoztatás gyorsasága és komplex jellege iránt támasztott követelményeknek, valamint annak, hogy e jogos követelményeknek tükröződniük kell a könyvtárak, a bibliográfia és a dokumentáció egymás közötti kapcsolatában is. Lényegesnek érzik, hogy félretegyék azt az elkülönülést, ami az utóbbi időben a könyvtárak hálózata és a tudományos tájékoztatás hálózata között kifejlődött, és ugyanakkor megváltoztassák a könyvtárak működésére vonatkozó jelenlegi hagyományos elveket. A tudományos, műszaki és közgazdasági tájékoztatás hálózatának megszilárdításában jelenlegi fő feladatuk: a bibliográfiai-tájékoztató hálózat rendszerének, szervezetének és működésének kialakítása. A tudományos és szakkönyvtáraknak e fejlesztésben megfelelő elméleti megalapozással kell rendelkezniük, mélyreható kutatómunkára van szükség, hogy módszertani és szervezési adatokat dolgozzanak ki az országos tudományos és műszaki tájékoztatási szolgálat kiterjesztése érdekében, továbbá e tevékenységet összekössék a világ haladó tájékoztató szolgálataival.

Javasolja, hogy az IFLA ajánlja az UNESCO-nak, dolgozza ki könyvtári és dokumentációs programját az elkövetkező évekre; biztosítsa ehhez az összes szervezési és anyagi előfeltételeket; segítsen elterjeszteni a legmodernebb műszaki eljárásokat és módszereket a könyvtárakban.

A.L.C. VICENTINI, a braziliai Egyetemi Könyvtár /Universidade de Brasília, Biblioteca Central/ igazgatójának véleménye szerint a könyvtár és dokumentáció ugyanannak a szakmának két specializált területe. A különbség közöttük a szintkülönbség. A könyvtáros gyűjt, osztályoz, bibliográfiákat állít össze; a dokumentalista pedig tartalmilag analizál. Egy személy mindkettőt elvégezheti egymás mellett.

A dokumentáció nem új tudomány, hanem a terület új aspektusa. A dokumentáció nem utasítja vissza a könyvtártudományt, ellenkezőleg, felhasználja és célkitűzése a könyvtárból hatékony szolgáltatást létesíteni. A könyvtár és dokumentáció problémáját együttesen egy tájékoztatási rendszer keretében lehet megoldani.

Az IFLA és a FID munkáját össze kell hangolni, ehhez új formulát kell találni.

Sir Franc FRANCIS, az IFLA elnöke, a British Museum Könyvtárá-

nak igazgatója hozzászólásában azt fejtegette, hogy a dokumentáció a könyvtárügy része. A dokumentalista elmélyült tájékoztatást nyújt az információról, míg a könyvtáros a szokott módon tájékoztat. A dokumentalistának inkább a tájékoztatás elméletével kell foglalkozni, míg a könyvtárosnak a tájékoztatás gyakorlatával.

E. GARFIELD, a philadelphiai Institute of Scientific Information igazgatója a tudományos tájékoztatás elméletének oldaláról világitotta meg a könyvtárügy és a dokumentáció lényegesen eltérő funkcióit és módszereit.

Élénk vitát váltott ki a LIEBAERS által felvetett javaslat az IFLA és a FID egyesülésére. K.A. BAER, az IFLA Szakkönyvtári Bizottságának elnöke, a National Housing Center könyvtárának vezetője szerint a FID-del szorosabb kapcsolatot kell kidolgozni, nem pedig egyesülni.

B.A. POPESCU /Románia/ ellenzi az egyesülést, mert kétféle tevékenység kétféle szakembert igényel.

CHANDLER /Franciaország/ szorosabb FID-IFLA kooperációt javasol. Szerinte az egyesülésre még nem érett meg a helyzet.

WORMAN /Izrael/ szóvá teszi az UNESCO újonnan létesülő dokumentációs osztályának elnevezését, amelyet a könyvtári, dokumentációs és archivális kérdésekkel való foglalkozásra hoztak létre. Meggyőződése, hogy az új osztály jelentős lesz könyvtárak fejlődésében, az UNESCO-t pedig képessé teszi a könyvtárügy és dokumentáció terén szerepének teljes mérvű betöltéséhez.

Az osztályt eredetileg "Dokumentációs és könyvtári osztály"-nak nevezték, de az 1967/68. évi munkatervből a "könyvtár" szó kimaradt. Ezt sajnálatosnak tartja. Később ez a vélemény a határozatokban olyan megfogalmazásba került, hogy az IFLA számára a könyvtár szó kimaradása azt jelenti, hogy az UNESCO ebből kifolyólag negatív hatást fog gyakorolni a kormányzatokra a különböző országok könyvtári igényeit illetően. Az ülésen WORMAN javasolta, hogy az IFLA közölje véleményét az UNESCO-val azzal egyetemben, hogy vegye mégegyszer tekintetbe az új és fontos osztály elnevezésének kérdését, és javasolja a Dokumentációs és Könyvtári osztály címet. Javasolta továbbá a kérdés-komplexum terminológiai tisztázását, és ehhez megfelelő anyagi bázis teremtését.

I R O D A L O M

- /1/ LIEBAERS, H.: Libraries and documentation. The European point of view. 5 p. /IFLA meeting. The Hague, Sept. 1966./
- /2/ MOHRHARDT, F.E.: Librarianship and documentation. Relationships in the United States. 10 p. /IFLA meeting. The Hague, Sept. 1966./
- /3/ KONDAKOV, I.P.: Library and documentation. 10 p. /IFLA meeting. The Hague, Sept. 1966./
- /4/ VINÁREK, J.: Libraries, bibliography and scientific information in the Czechoslovak Socialist Republic. 4 p. /IFLA meeting. The Hague, Sept. 1966./

— " —
" —

BENEDEK, J. - Mrs. DÁCZER, É.: Librarianship and documentation. A report on the discussion held at the 1966 IFLA Conference in The Hague

The relationship between libraries and documentation was dealt with at the plenary session of the 32nd Conference of the IFLA. Three informative papers reviewed the contacts and the relationship between libraries and documentation in Europe, in the Soviet Union and in the United States respectively.

H. LIEBAERS reported on the conditions in Europe. As to him, the apparent antagonism between libraries and documentation can be ascribed to the fact that the activities of both: the IFLA and the FID are restricted to Europe. The reason on differences among librarians and documentalists lies in the antagonism of the two cultures itself: the humanities and the natural sciences. This has resulted in two different conceptions of professional responsibility.

The documentalists have helped the librarians to realize the significant changes in the surrounding world, above all the importance of science. Nowadays there are no longer libraries on the one hand, and documentation centres on the other, but rather more specialized and diversified types of libraries and documentation activities, not linked directly to an institution.

He proposed the merging of the two federations: IFLA and FID.

F.E. MOHRHARDT reported on the relationship between libraries and documentation in the USA. He pointed out that it is easier to find similarities in these fields than to discover real differences either in theory or in practice.

In order to illustrate the situation he reviewed the activity of professional organizations, where an overlapping of activities is frequent. The library associations deal intensively with documentation problems, whereas the documentation institutes and organizations are penetrating into the field of librarianship.

Both in research libraries and in special libraries the overlapping of responsibilities occurs frequently, and it would be artificial to try to separate these two activities.

In MOHRHARDT's opinion documentation is a development or extension of librarianship.

I.P. KONDAKOV reported on the relationship between libraries and documentation in the USSR. He reviewed the system of information centres in the frame of which research libraries and special libraries play a significant role. In the USSR documentation and information work developed in two ways:

a/ by creation of special centres for information and documentation;

b/ by improving and extending information and documentation of various institutions.

He analyzed the concepts "library", "documentation" and "information" and gave the Soviet interpretation of these terms and their contents in practice.

The development of the modern information systems - including the utilization of the total of world literature - indicate the necessity to strengthen libraries, being the main base for improving library and bibliographical methods of information.

He also pointed to the difference in the relationship between library and documentation from the aspect of information.

The main task is to elaborate effective means and forms of coordination and co-operation among information centres and libraries.

Finally he put forward proposals to the IFLA on solving the problems of the interrelationship between libraries and documentation.

Several oral contributions were made at the session and remarks were also submitted in writing. The sometimes conflicting comments included proposals on merging the IFLA and the FID; on criticizing the commission of the word "library" in the name originally planned for the new documentation department of UNESCO etc.

БЕНЕДЕК И. - ДАШЕР Э.: Отчет о дискуссиях на 32 сессии Международной федерации библиотечных ассоциаций /ИФЛА/ в г.Гааге по вопросу "Библиотечное дело и документация"

На пленарном заседании 32 сессии Международной федерации библиотечных ассоциаций /ИФЛА/ значительное место было уделено обсуждению вопроса отношений библиотек и документации. В трех докладах информационного характера были изложены отношения библиотек и документации в Европе, Советском Союзе и Соединенных Штатах Америки. В ходе прений по докладам выступили многие участники заседания и кроме того в письменном виде был представлен целый ряд содокладов.

Г. ДИБЕРС изложил европейскую точку зрения. Разные точки зрения в понимании отношений библиотек и документации объясняются, собственно говоря, расходящимися аспектами Международной федерации библиотечных ассоциаций /ИФЛА/ и Международной федерации по документации /ФИД/, как и ограничением деятельности этих организаций по существу на Европу. Причина обособления двух групп скрывается в противоречии между двумя культурами, т.е. культурой гуманитарных и культурой естественных наук. В результате этого возникли две отличающиеся одна от другой концепции профессиональной ответственности.

Документалисты оказывают библиотекарям помощь в реализации происходящих в мире изменений, прежде всего выдвигающейся на передний план важности естественных наук.

Ныне уже нет библиотек с одной стороны и документационных центров с другой существуют, однако, библиотеки разнообразного типа, а документационная деятельность не сосредоточена в одном учреждении.

Докладчик вносит предложение о слиянии Международной федерации библиотечных ассоциаций /ИФЛА/ с Международной федерацией по документации /ФИД/.

П.Е. МОРХАРД сделал доклад о понимании отношений библиотеки и документации в США. По его мнению легче обнаружить сходные пункты обеих отраслей, чем вскрыть настоящие расхождения в теории и практике.

Для иллюстрации положения докладчик излагает положение профессиональных организаций, в которых зачастую имеет место межпрофессиональный переход. Библиотечные ассоциации интенсивно занимаются документационными вопросами, в то время как деятельность документационных учреждений и организаций проникает в область библиотечного дела.

В научных и специальных библиотеках в одинаковой мере зачастую скрещиваются задачи, из-за чего попытка отделить эти услуги была бы вынужденной и неестественной.

По мнению Морхарда документация является развитием и расширением библиотечного дела.

И.П. КОНДРАТОВ сделал доклад о взглядах относительно отношений библиотек и документации в Советском Союзе. Докладчик изложил систему информационных учреждений, в которой важное место занимают библиотеки, особенно научные и специальные. В Советском Союзе документальная и информационная работа развивалась в двух направлениях:

- а/ формирование специальных центров информации и документации;
- б/ расширение информационных и документационных функций различных учреждений.

КОНДРАТОВ анализирует понятия "библиотека", "документация" и "информация" в советском аспекте, а также и соответствующую ему практику.

Развитие современной информационной системы, если иметь в виду пользование мировым литературным фондом, определяет необходимость всемерно укреплять библиотеки, как основную базу развития и совершенствования библиотечно-библиографических методов информации.

Докладчик указывает далее на различия в соотношении понятий "библиотека" и "документация" с точки зрения информаций.

Главная задача заключается в разработке соответствующих форм действенной координации и кооперации деятельности информационных органов и библиотек. Обсуждение вопроса "Библиотечное дело и документация" на настоящей сессии Международной федерации библиотечных ассоциаций /ИФЛА/ - говорил он - положило хорошее начало сотрудничеству по этой важной проблеме библиотековедения. В заключение Кондратов внес предложение выяснить проблему библиотек и документации.

На заседании шла оживленная дискуссия; многие участники заседания представили свои замечания об отношении библиотек и документации в письменном виде.

В рамках расходящихся иногда замечаний были сделаны попытки объединить Международную федерацию библиотечных ассоциаций с Международной федерацией по документации и высказано пожелание выпустить слово "библиотека" из первоначально задуманного названия документационного отдела ЮНЕСКО.

BENEDEK, J. - Frau DÁCZER, E.: Bibliothekswesen und Dokumentation. Bericht über die an der IFLA-Konferenz 1966 in Den Haag organisierte Diskussion

An der 32. IFLA-Konferenz wurde das Verhältnis zwischen den Bibliotheken und der Dokumentation an der Plenarsitzung erörtert. Drei informative Vorträge schilderten die Lage der Beziehungen zwischen den Bibliotheken und der Dokumentation in Europa, in der Sowjetunion und in den Vereinigten Staaten.

H. LIEBAERS erörterte den europäischen Standpunkt.

Der offensichtliche Gegensatz zwischen den Bibliotheken und der Dokumentation ist dem Gegensatz zwischen den beiden Organisationen - IFLA und FID - bzw. ihrer sich im wesentlichen auf Europa beschränkten Tätigkeit zuzuschreiben. Die Ursache der Teilung der beiden Gruppen von Fachleuten ist dem Gegensatz von zwei Kulturen, der humanen und der naturwissenschaftlichen Kultur zuzuschreiben. Das ergibt zwei sich unterscheidende Konzeptionen über die professionelle Verantwortung der Bibliothekare bzw. der Dokumentalisten.

Die Dokumentalisten waren den Bibliothekaren behilflich die in der Umwelt stattgefundenen Veränderungen, vor allem die Bedeutung der Naturwissenschaften zu erkennen. Heute gibt es bereits nicht mehr Bibliotheken an der einen Seite und Dokumentationszentren an der anderen, sondern vielseitige, verschiedene Bibliotheksarbeit und Dokumentationsstätigkeiten, die nicht an einzelne Institutionen gebunden sind.

Der Vortragende schlug vor, die beiden Verbände, IFLA und FID zu vereinigen.

F. E. MOHRHARDT erstattete einen Bericht über die Beziehungen zwischen Bibliothekswesen und Dokumentation in den Vereinigten Staaten. Er stellte fest, dass es leichter ist die Ähnlichkeiten beider Gebiete zu nennen, als die tatsächlichen Unterschiede, die sowohl die Theorie als auch die Praxis umfassen, zu ergründen.

Um die Lage zu illustrieren berichtete der Vortragende über die Tätigkeit amerikanischen Fachverbände, in denen eine Überdeckung der Fragen häufig vorkommt. Die Bibliotheksvereine befassen sich in intensiver Weise mit Dokumentationsfragen, die Tätigkeit der Dokumentationsinstitute und -organisationen dagegen dringt in das Gebiet des Bibliothekswesens ein.

Sowohl in wissenschaftlichen als auch in Fachbibliotheken ist die Überschneidung der Aufgaben von Bibliothekaren und Dokumentalisten eine häufige Erscheinung; deswegen wäre es künstlich erzwungen diese Tätigkeiten voneinander zu trennen.

Nach MOHRHARDT's Meinung ist die Dokumentation als die Weiterentwicklung, bzw. Ausbreitung der Bibliothekswesens zu betrachten.

I.P.KONDAKOW berichtete über das Verhältnis zwischen Bibliotheken und der Dokumentation in der Sowjetunion. Er gab eine Beschreibung des Systems der Informationsorgane, in dem den wissenschaftlichen und den Fachbibliotheken eine wichtige Stelle zukommt. In der Sowjetunion entwickelte sich die Dokumentations- und Informationstätigkeit in zwei Richtungen:

- a/ durch Errichtung von speziellen Informationszentren;
- b/ durch Erweiterung der Informationsfunktionen verschiedener Institutionen.

Die Begriffe "Bibliothek", "Dokumentation" und "Information" wurden von KONDAKOW eingehend erörtert, und ihre sowjetische Interpretierung, sowie die dementsprechende Praxis behandelt.

Die Entwicklung eines modernen Informationssystems - die Nutzung des Bestandes der Weltliteratur inbegriffen - weist auf die Notwendigkeit hin, die Bibliotheken als Basis der Entwicklung der bibliographischen und Informationsmethoden in Bibliotheken mit allen Mitteln zu stärken.

Weiterhin verwies KONDAKOW auf die unterschiedliche Betrachtung des Verhältnisses der Bibliotheken und der Dokumentation seitens der Informationsorgane.

Die Hauptaufgabe besteht in der Ausarbeitung entsprechender Formen für eine wirksame Koordinierung und Kooperation der Tätigkeit der Informationsorgane und der Bibliotheken. Die gegenwärtige Diskussion kann den Beginn einer internationalen Kooperation auf diesem wichtigen Teilgebiet der Bibliothekswissenschaft bedeuten.

Schliesslich unterbreitete der Vortragende Vorschläge zur Klärung der Problematik des Verhältnisses der Bibliotheken zu der Dokumentation.

In der Diskussion des Themas äusserten mehrere Teilnehmer teilweise mündlich, teilweise schriftlich ihre Meinung über das Verhältnis der Bibliotheken und der Dokumentation. Im Rahmen der einander oft widersprechenden Bemerkungen wurde u.a. die Vereinigung der IFLA und der PID vorgeschlagen, und auch die Meinung gegen die Weglassung des Wortes "Bibliotheken" aus der ursprünglich geplanten Bezeichnung der neuen Abteilung für Dokumentation der UNESCO geäussert.

